

سنگه شناسی

مقدمه

ایران مهد تمدن و سرزمین هنر و صنعت است

قدمت تمدن عیلام و کلدیه و آشور

قدیمترین آثاری که تاکنون از آغاز تمدن بشر بدست آمده در حدود عیلام و کلدیه و آشور بوده است. این آثار نشان میدهد نخستین مردمی که با بدایره تمدن نهاده و از زندگی اجتماعی برخوردار شده و آثاری زنده و جاویدان از دوران حیات بدوی خود باقی گذارده اند مردم ایران و بین النهرین بوده اند. این اقوام اقلاً از هشت هزار سال پیش به تمدن گرائیدند و در کسب شهرنشینی گوی سبقت ربودند و سرآمد اقران شدند: ظروف سفالین باشکال گوناگون میساختند، این ظروف ظریف را برای تفنن با نقوش هندسی و اشکال حیوانات آرایش میدادند، آلات و ادوات فلزی داشتند، با اسلحه های برنده فلزی مجهز بودند، و در خانه های از خشت پخته زندگی میکردند.

جلگه سرسبز و حاصلخیز و هموار عیلام و کلدیه، رودخانه های عظیم دجله و فرات و کارون، آب و هوای صاف و سالم و معتدل، و آفتاب درخشان این نواحی بر برکت درپیدایش این تمدن اولیه تأثیر بسزائی داشته است.

بش ۷۵۰۰۰ سال پیش در شمال ایران

این سرزمین با استعداد نه تنها این مزیت را دارد که سرمشق تمدن و شهرنشینی را بعالم بشریت داد و نخستین درس زندگی اجتماعی را به هم نوعان خود آموخت بلکه طبق کشفیاتی که در سال گذشته از طرف باستانشناسان دانشگاه فیلادلفیا بعمل

آمد کهنه‌ترین بقایائی که از نوع بشر پیدا شده در بخش شمالی ایران بوده است.^۱ این بقایای انسان ما قبل تاریخ شامل بر چند مجموعه و مقداری آلات و ادوات سنگی از دوران حجر است، و تصور می‌رود این هم‌شهریان ما ۷۵۰۰۰ سال پیش در این سرزمین زندگی می‌کرده‌اند.

تا قبل از این اکتشاف تصور میرفت انسان نئاندرتال^۲ که آثار و بقایای آنها در غاردوسل^۳ کشف شده بود و انسان کرومانن^۴ که در فرانسه پیدا شد کهنترین اقوام بشر بوده‌اند که آثاری از استخوان بندی آنها بدست آمده است ولی با این کشف اخیر در این مورد نیز مردم سرزمین ایران گوی سبقت را از سایرین ربودند و نشان دادند که اینان نیاکان نیم متمدن همین مردم متمدنی هستند که امروزه در قاره اروپا و امریکا پراکنده شده و بر مانا می‌فروشند.

سازندگان کاخ تمدن بشری :

پس نژاد ایرانی^۵ از سازندگان اصلی کاخ تمدن بشری بشمارند. چون در نظر بگیریم که جلگه‌های عیلام و کلد و آشور هم سطح و هم افق و هم جوار بوده‌اند و در یک زمان از نعمت تمدن برخوردار شده‌اند ناچار باید پذیرفت که در تکوین علوم ریاضی مورخین و باستان‌شناسان بکلدانیان نسبت میدهند از قبیل علوم نجوم و هندسه و ریاضی و تعبیه اوزان و مقادیر و تقسیم سال به دوازده ماه و ماه به چهار هفته و هفته به هفت روز و روز به بیست و چهار ساعت و ساعت به شصت دقیقه و دقیقه به شصت ثانیه عیلامیان نیز سهم بسزائی داشته‌اند. این نوع تقسیم اوقات شبانه‌روزی از روی اصول علمی و منطقی بقدری دقیق و طبیعی بوده که تا با امروز که هزاران سال از تاریخ ابداع آن

۱- این بقایای انسان ۷۵۰۰۰ سال پیش در غار «هتو» کشف شده، رجوع شود به مقاله که در همین شماره چاپ شده است.

۲- Néanderthal ۳- Dussel ۴- Cro-magnon

۵- مقصود از نژاد ایرانی در اینجا مردم بومی ایران است که خیلی پیش از آمدن قوم آریائی بقات ایران در این سر زمین می‌زیستند. قوم آریائی در حدود ۱۵۰۰ سال پیش از مسیح به ایران مهاجرت کردند.

میکنند و در طی این مدت متمادی نوع بشر پیوسته به کشفیات محیر العقولی توفیق یافته ولی هنوز نتوانسته‌اند اساس این تقسیمات را برمداری بهتر قرار دهند: هنوز بشر قرن اتم و الکتروسیته همان تقسیمات را بکار میبرد و تغییری در اصول آنها نداده است.

تمدن دوران هخامنشی:

از این ادوار که بگذریم و وارد دومین مرحله تمدن بشری شویم باز می بینیم ایرانی است که افکار بدیع و هدایای گرانبهائی به اجتماعات بشری اهدا نموده است: کورش کبیر دستگاہ بیدادگری بابلیان را در سال ۵۳۹ قبل از مسیح در هم نوردید و برای نخستین بار در تاریخ تمدن بشری ندای حریت و آزادی را در داد، اسرای یهود را از قید ذلت و اسارت آزاد ساخت و غنائمی را که بخت النصر از معبد بیت المقدس ربوده بود با نهایت سخاوت و جوانمردی مسترد داشت و معبد آنان را از جیب فتوت خود مرمت فرمود.

هنوز قوم یهود بشکرانه این بزرگواری به کورش سر تعظیم فرود میاورند و پروان او درود میفرستند. برای نخستین بار داریوش کبیر چنان امپراطوری عظیمی را تشکیل داد که چشم جهانیان ندیده بود: از سند تا مصر بحیله تصرف در آورد و این امپراطوری عظیم را برای حسن تشکیلات به استانها تقسیم کرد و باستانداران کار آزموده و کاردان سپرد و بازرسان مخفی که بچشم و گوش شاه تعبیر میشدند برگماشت و اصول مالیات را تعدیل نمود و برای برقراری ارتباط بین استانها و مرکز امپراطوری و برای اطلاع از چگونگی اوضاع کشور و احوال مردم پست دولتی که به «بریده دم»^۱ نامیده میشد تعیین نمود؛ برای نخستین بار در تاریخ لشکر کشیهای جهان خشایار شاه يك لشکر چند ملیونی را تجهیز نمود و این چند ملیون سرباز را با سازو برك کامل صدها فرسنگ از تخت جمشید به تنگه دار دانیل رهبری نمود و با قایق بر تنگه پل بست و چندین روز ناظر عبور لشکریان خود از تنگه دار دانیل بود.

۱- در عربی پست را «برید» میگویند و این معرب «بریده دم» فارسی است.

ایران شناسی :

هم اکنون آثار هنری ایران زینت بخش موزه‌های مهم عالم است ، موزه نیست که با نهایت علاقه و اشتیاق خواستار آثار هنری ایران باستان نباشد و چون به این آثار گرانبها دست یابند در بهترین بخش موزه‌های خود جای دهند و چون جان عزیز گرامی دارند. آثار هنری و فکری ایران باستان بقدری کسب اهمیت نموده که اکنون در دانشگاه‌های مهم جهان شعبه‌ای بنام «ایران شناسی» دایر کرده‌اند و دانشجویان را بر موز علمی و ادبی و تاریخی و هنری ایران باستان آشنا می‌سازند و در زمینه ایران شناسی علما و خاورشناسان بسیاری پدیدار شده‌اند و کتابهای بیشماری راجع بخطوط و السنه و ادیان و معماری و حجاری و نقاشی ایران برشته تحریر در آورده‌اند .

* * *

از جمله آثار نفیسی که از دوران تمدن ایران باستان بیادگار باقی مانده و مورد توجه و علاقه دانشمندان و باستان شناسان و دوستداران هنر قرار گرفته «سکه» است . سکه‌شناسان سکه را نه از اینجهت دوست دارند که وجه رایج و پول و وسیله معامله است یا طلا و نقره و فلز گرانبهاست، بلکه سکه‌ها را از اینجهت دوست میدارند و محترم می‌شمارند و مورد تحقیقات علمی قرار میدهند و اوقات گرانبهای خود را صرف مطالعه آن میکنند که گنجینه ایست آکنده از هنر و صنعت ، و تاریخ زنده ایست از پیروزیها و جهانگشاییها و از فنون جغرافیایی و سایر رشته‌های علمی، بسیاری از اسرار تاریخی درسکه نهفته است . ما مختصری از فواید سکه شناسی را در فصل جداگانه مورد بحث قرار میدهیم .

فرق بین نظر مرد محقق و دانشمند با مرد مادی و عامی نسبت به ارزش سکه بسیار است و در توصیف این اختلاف نظر میتوان باین بیت « وحشی » استناد کرد که میفرماید :

تو ابرو من اشارتهای ابرو

تو مو می بینی و من پیچش مو